

De lokale har talt!

- opsamling fra regionale debatmøder om
landdistrikternes fremtid

Kolofon

De lokale har talt!

- opsamling fra regionale debatmøder om landdistrikternes fremtid

Denne vejledning er udarbejdet af Operate i 2005

© Direktoratet for FødevarerErhverv

Direktoratet for FødevarerErhverv

Nyropsgade 30

1780 København V

Tlf.: 3395 8000

Fax: 3395 8080

E-mail: dffe@dffe.dk

Websted: <http://www.dffe.dk>

ISBN Fejl! Henvisningskilde ikke fundet. (Trykt)

ISBN 87-91791-16-2 (Web)

Indholdsfortegnelse

De lokale har talt!	2
Seks debatmøder med stor deltagelse	2
Vækst og udvikling	3
Udfordringer - der mangler arbejdspladser	3
Løsninger - markedsføring, netværk og innovation.....	3
Natur og miljø	5
Udfordringer - erhverv og natur er ikke i balance.....	5
Løsninger – udnyt naturens mange ressourcer og skip bureaukratiet	5
Livskvalitet og lokalt engagement.....	6
Udfordringer - centraliseringen truer	6
Løsninger - partnerskaber, åbenhed – og strømlining af tilskudsjunglen	7

De lokale har talt!

Der skal tænkes innovativt i både små og store virksomheder, hvis landdistrikterne ikke skal løbes over ende af globalisering og udflagning af arbejdspladser. Erhvervene i landdistrikterne skal indrette sig på, at der også skal være plads til en rig natur og et sundt miljø. De nye storkommuner bør alle have pligt til at ansætte en landdistriktskoordinator, som kan hjælpe de lokale netværk med at realisere deres planer.

Dette er blot nogle få af de budskaber, som omkring 700 engagerede danskere har givet udtryk for på seks regionale debatmøder om landdistrikternes udvikling.

Seks debatmøder med stor deltagelse

Fødevarerministeriet har afholdt offentlige debatmøder om udviklingen i landdistrikterne:

Den 14. juni i Tønder
Den 24. juni i Ringsted
Den 27. juni i Skørping
Den 29. august i Nyborg
Den 31. august i Herning
Den 15. september i Marielyst

Interessen for møderne har været overvældende – de fleste steder har der været fulde huse. Nogle steder med helt op til mellem 150 og 200 deltagere.

Formålet med møderne har været at indsamle inspiration til udformningen af det kommende landdistriktsprogram; at lytte til erfaringer og fremtidsvisioner hos de mennesker som bor i og beskæftiger sig med landdistrikterne.

Det har været afgørende for ministeriet og ministeren - som har været vært ved samtlige møder - at møderne får en anden karakter end traditionelle seminarer med oplæg og mere eller mindre passiv lytning fra deltagernes side. Fordi formålet netop er at indsamle inspiration, har deltagerne fungeret som mødernes vigtigste aktiv. Der er fra start sat en afgørende spilleregul for mødet: Alle skal udtale sig og bidrage til debatten som privatpersoner, ikke som videreformidlere af organisationers eller eksperteres præfabrikerede meninger.

Forud for møderne har ministeriet udsendt debatoplæg om udviklingen i landdistrikterne. I oplæggene præsenteres gode eksempler på tiltag, der er sat i værk med støtte fra landdistriktsprogrammet, og debatdeltagerne inspireres til at gøre sig overvejelser om, hvad der skal til for at skubbe til den ønskede udvikling i netop deres lokalområde.

Debatten var struktureret inden for tre temaer (akser):

- Vækst og udvikling
- Natur og miljø
- Livskvalitet og lokalt engagement.

Deltagerne fik til opgave at sætte ord på dels eksisterende udfordringer og dels mulige løsninger inden for hver af de tre temaer.

Konklusionerne fra de mange levende diskussioner omkring bordene er løbende blevet samlet ind, så samtlige deltagere kunne følge med på storskærme og plancher. Opsamlinger fra de enkelte møder kan findes på adressen www.landdistriktsprogram.dk.

I det følgende gennemgås de væsentligste konklusioner fra debatterne. Det skal understreges, at de gengivne synspunkter ene og alene er mødedeltagernes – som ikke nødvendigvis er i overensstemmelse med Fødevareministeriets holdninger. Hvor intet andet er anført, er der tale om pointer, som gik igen på flere af de regionale møder.

Vækst og udvikling

Udfordringer - der mangler arbejdspladser

Det er en udfordring at øge erhvervsaktiviteten på landet. De eksisterende arbejdspladser skal fastholdes, og der skal etableres nye. Til det formål er det nødvendigt at styrke produktudviklingen og at understøtte lokal innovation.

Der skal være bedre rammer for iværksætterier – og her peges i særlig grad på to afgørende forudsætninger, som i dag volder problemer flere steder: Infrastruktur og mangel på risikovillig kapital.

Der peges på, at der i dag er for dårligt samspil mellem erhverv og bosætning. Det lykkes ikke til fulde at tiltrække og fastholde den højtuddannede arbejdskraft, som er nødvendig for at sikre et tilstrækkeligt videnindhold i produktionen. Fraflytning af unge er en generel bekymring som går igen på alle møder.

Den offentlige service er ikke fleksibel nok, og samarbejdet mellem by og land kunne være bedre.

Løsninger - markedsføring, netværk og innovation

Der skal sættes mange flere kræfter ind på at markedsføre og brande landdistrikterne som gode områder for bosætning. Det er nødvendigt for at

tiltrække virksomheder og arbejdskraft. På mødet i Marielyst blev der peget på bosætning som katalysator for erhvervsudvikling.

På møderne i Herning og Marielyst var uddannelsesmuligheder i fokus. I Herning foreslog man at etablere filialer af højere uddannelsesinstitutioner. I Marielyst foreslog man at udvikle uddannelsestilbud i området. Også renovering af landsbyer, kvalitet i byggeriet og bedre infrastruktur blev nævnte flere steder som en vigtig forudsætning for at gøre landdistrikterne til attraktive boligområder. Afstandene i Danmark er ikke så store, og fordelene ved at bo på landet er til at tage og føle på – her er gode børnepasningsmuligheder, god service, smuk natur, tryghed og godt naboskab.

Iværksættere har brug for infrastruktur og risikovillig kapital. I Nordjylland foreslår man at danne en ny vækstpulje hos vækstfonden til garantistillelse for projekter i landdistrikter. På Fyn blev der peget på, at det er særlig vigtigt at støtte iværksættere med ideer, der er lokalt funderet og nichepræget. Der er behov for regelforenkling, og det skal være nemmere at få hjælp og relevant vejledning fra det offentlige - måske skal der oprettes en hotline? Måske kan der gøres noget mere for at synliggøre de eksisterende iværksætterordninger.

I Tønder blev det foreslået at etablere lokale pensionsordninger, der investerede midlerne i nye, lokale virksomheder. I Ringsted var den en idé oppe om at sætte innovation med en lokal vinkel på skoleskemaet – eller hvad med idéudviklingsværksteder eller en opfindermesse for landdistrikter? I Skørping blev det foreslået at afholde en innovationskonkurrence for beboere på landet. I Herning foreslog man at etablere ”innovationshuse” som mellemstationer mellem virksomheder og forskere. Desuden blev støtte- og finansieringsmuligheder for små- og mellemstore virksomheder fremhævet som et vigtigt element.

Der skal arbejdes med at produktudvikle lokalt og regionalt. Det handler blandt andet om at blive bedre til at forædle produkter, men det handler også om markedsføring. F.eks. blev behovet for at fremme virksomhedernes muligheder for at mærke særlige kvalitetsvarer fremført flere steder. Bornholm blev fremhævet som et skoleeksempel på, hvordan man kan dyrke de regionale/lokale kvaliteter i fødevarereproduktionen og også udnytte dem i markedsføringsøjemed. På Fyn blev der peget på, at gartnerierne og bryggerierne rummer muligheder for nicheudvikling og at man også skal huske potentialet inden for oplevelsesøkonomien. Et konkret forslag gik på at etablere en oplevelsespark sammen med det øvrige lokale erhvervsliv.

I Marielyst blev turisme nævnt som en vigtig mulighed for erhvervsudvikling, hvor man vil slå på vand, strand og aktivt kultur- og byliv som attraktioner.

Netværkstankegangen gik igen på alle møder. Virksomheder og foreninger skal trække på hinandens viden og erfaringer i netværk, og det var også en gennemgående pointe, at der er et stort (i dag ikke fuldt udnyttet) potentiale for vidensudveksling mellem forskere, videnscentre og virksomheder.

Natur og miljø

Udfordringer - erhverv og natur er ikke i balance

Alle vegne bliver der peget på, at det er en stor udfordring at sikre en udvikling af landbrugserhvervet samtidig med, at man forbedrer forholdene for natur og miljø. I Marielyst blev vigtigheden af en god dialog mellem landbrug og det øvrige samfund understreget.

Det er en udfordring at bevare eller genoprette de eksisterende naturtyper og at få mere vand tilbage i landskabet samt en mere varieret natur. Flere pegede på, at der i øjeblikket mangler incitament, som gør naturpleje rentabelt, for eksempel afgræsning af lysåbne arealer. Desuden blev der flere steder peget på behovet for øget adgang til natur. Og flere udfoldelsesmuligheder i naturen.

Det er et problem for landskabet, at der mange steder står landbrugsbygninger og forfalder.

På alle møder blev der peget på håndteringen af næringsstoffer og gylle som en udfordring, der i dag ikke er løst tilfredsstillende – hverken i forhold til miljøbelastninger eller lugtgener.

I Ringsted blev der peget på behovet for at undgå 'tivolisering' – altså det forhold, at landskabet bliver inddraget til sommerhuse, forlystelser, parker osv. Andre steder var holdningen modsat. Her blev der udtrykt behov for en mere fleksibel regulering af planlægningen i det åbne land.

Løsninger – udnyt naturens mange ressourcer og skip bureaukratiet

Der skal 'politisk vilje' og 'penge på bordet' for at sikre den ønskede naturpleje. Nogle mener, der bør ske en større omfordeling af midlerne fra landbrugsstøtten til gavn for natur og miljø. Støtteordninger skal skrues sådan sammen, at de gør det rentabelt for landmændene fx at lade deres kreaturer afgræsse værdifulde naturområder. På Fyn blev det foreslået at give støtte til erhvervslivet i landdistrikterne til at gennemføre miljø- og naturaktiviteter. I Marielyst blev grønne regnskaber foreslået som redskab for dialog mellem by og land.

Der er brug for afbureaukratisering – større fokus på faktiske resultater og praktiske løsninger end på papirusseri. Måske skal de forskellige involverede ministeriers budgetter slås sammen, lød et forslag i Tønder. Alle steder i landet er der fokus på, at løsninger på naturområdet sker pragmatisk og forankres lokalt. Tale om medejerskab, lokalpolitisk påvirkning, lokal forvaltning og beslutningerne tæt på borgerne går igen. Måske kunne man etablere et åbent dialogforum til at følge op på overholdelse af regler, blev det foreslået i

Ringsted. I Skørping fremførtes ønsket om, at LEADER-metoden bliver udvidet til at dække hele landet.

I Ringsted talte man om, hvordan der kan bringes mere viden til de nye storkommuner efter kommunalreformen. I Skørping talte man om, at embedsmændene i den primære naturforvaltning skulle have lov til at indgå aftaler lokalt.

Behovet for at satse målrettet på en udvikling af teknologiske løsninger går også igen på debatmøderne. Det gælder både i forhold til at reducere nabogener – primært lugt – men også i forhold til at sparke gang i erhvervet, så der dannes grobund for succes'er inden for eksport af knowhow og teknologi på miljøområdet. Både på Fyn og i Herning fremhævede man bioenergi som et område, der bør støttes. I Marielyst var vedvarende energi på dagsordenen. Et forslag gik på at oprette et "universitet for vedvarende energi" som ethanol, rapsolie, halm og vindmøller.

Endelig blev der flere steder peget på, at landdistrikterne kan nå længere i forhold til at 'brande' de naturværdier, de besidder. Kvalitetsnatur giver flere og bedre oplevelser – og så er der grundlag for mere turisme og dermed større indtjening.

Livskvalitet og lokalt engagement

Udfordringer - centraliseringen truer

Der er bred enighed om, hvad der er de store udfordringer: At hindre affolkning, at sikre service af høj kvalitet – det være sig infrastruktur, daginstitutioner, skoler, sundhed, indkøbsmuligheder osv. og at styrke sociale netværk. Flere peger også på behovet for at højne uddannelsesniveaue og styrke kulturlivet. Dårlig selvpfattelse og "ondt i fællesskabsfølelsen" blev også nævnt som en særlig udfordring på flere af møderne.

Der er behov for en politisk understøttelse af lokale netværk. Det er en udfordring at modvirke den fremherskende tendens til centralisering. Lokale interesser skal forenes og dyrkes i fællesskab af myndigheder, virksomheder og foreninger. Her blev der på Fyn både peget på behov for at tiltrække ressourcestærke personer og styrke det frivillige arbejde.

Flere mener, at planloven opstiller unødige hindringer for udviklingsmulighederne i landdistrikterne.

Det er en udfordring at 'nære ildsjælene' og at oplyse folk om de muligheder, de har – fx tilskudsmuligheder.

Løsninger - partnerskaber, åbenhed – og strømlining af tilskudsjunglen

Igen og igen bliver det fremført, at det er en offentlig opgave at sørge for effektiv infrastruktur, herunder ikke mindst IT-infrastruktur. Muligheden for at etablere hjemmearbejdspladser ses som et vigtigt aktiv for landdistrikterne – blandt andet i forbindelse med at tiltrække mindre, selvstændige, ikke mindst kvinder. At de basale offentlige serviceydelser er i orden – børnepasning, uddannelse, transport, sundhedsydelser – bliver der også lagt vægt på. I Herning foreslog man, at den offentlige transport skal være gratis. Desuden blev der talt om tilskud til at renovere bygninger i landområdet og landsbyer. Flere peger på, at bedre brug af tomme bygninger og generel forbedring af bygningsmassen er en vigtig faktor for livskvaliteten i landdistrikterne.

Folk ønsker at organisere sig i partnerskaber, der går på tværs af de traditionelle skel offentlig/privat, unge/gamle, kultur/natur osv. Der bliver talt meget om at mobilisere de lokale ressourcer. Der skal være lokal medindflydelse på fordelingen af midler.

Samtidig skal det være nemmere for lokale partnerskaber og ildsjæle at komme til: Der skal vejledes bedre om støttemuligheder, ildsjælene skal have hjælp til at komme igennem bureaukratiet. Kommunerne skal prioritere ressourcer til arbejdet med landdistrikterne. Flere steder er det foreslået, at der skal være pligt for kommunerne til at ansætte en landdistriktsmedarbejder eller en landdistriktskoordinator. På Fyn tilføjede man, at i de nye storkommuner bør der nedsættes rådgivende organer, der tænker ”landdistriktstænkning”. I Herning var der et forslag om at etablere landsbykontaktudvalg, der kan tale landsbyernes sag i kommunerne.

Myndighederne skal optræde samlet og koordineret. Der er brug for regelforenkling og klar, *samlet* vejledning om tilskudsmuligheder, og enklere regler for ansøgning.

Flere steder tales der om at ruske op i det sociale liv for at gøre landdistrikterne mere attraktive for tilflyttere. De nye skal integreres bedre. Man skal blive bedre til at sige goddag. Og der skal være en gensidig åbenhed mellem tilflyttere og lokale. Det gælder også udlændinge – i Tønder blev der peget på, at landbruget kan bidrage til bedre etnisk integration. Der er forslag om velkomst-pakker til tilflyttere, fester, større åbenhed og imødekommenhed, forslag om at etablere nye traditioner og værne om de gamle. Ikke mindst skal det sikres, at der er fysiske samlingssteder til udfoldelsen af det sociale liv.

Direktoratet for FødevarerErhverv
Nyropsgade 30
1780 København V

Tlf.: 3395 8000
Fax.: 3395 8080
E-mail: dffe@dffe.dk
<http://www.dffe.dk>